

ДОСВІД ІНТРОДУКЦІЇ ДИКИХ КРОЛІВ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ

*Наконечний І.В., Рожков І.М., Олейник В.П., Шевченко Ю.А.
Миколаївський державний університет ім. В.О. Сухомлинського*

Перші спроби інтродукції диких європейських кролів на території України відносяться до початку 70-х років 18-го століття. Закуплені в Південній Франції дикі кролі були випущені в порослих лісом річних долинах на території сучасних Іванівського, Комінтернівського та Березівського районів Одеської області. Перші в регіоні, штучні лісонасадження мали досить непогані захисні і кормові умови, тому інтродуковані дикі кролі зуміли швидко сформувати невеликі, але життєздатні і відносно щільні місцеві популяції, які успішно проіснували до початку 90-х років ХХ століття [1]. В 1949 році мисливські організації почали широко розселяти вид по степовій зоні Причорномор'я, використовуючи при цьому кролів місцевих, адаптованих популяцій. Нові життєздатні поселення диких кролів до початку 70-х років минулого століття були створені тільки на території окремих лісництв в Одеській, Миколаївській, Херсонській областях та Криму, тоді як в інших місцях випущені кролі швидко зникали [2].

В кінці 80-х років ХХ століття локальні популяції диких кролів в регіоні по незрозумілим причинам почали зменшувати чисельність, а на початку 90-х років вид практично зник. Останні випадки реєстрації зустрічі вільноживучих диких кролів на півдні України мали місце у 1991 році в Тилігульському мисливському господарстві ОЧВО. З метою встановлення причин зменшення чисельності та для ревізії стану поселень виду в 1986-1992 роках щороку виконувалися польові дослідження, результати яких наведені в таблиці 1.

Як свідчать облікові дані, наведені в таблиці 1, у 1989 році стан локальних популяцій кролів сягнув критичної межі, що за два наступних роки призвело до їх елімінації. Місцеві лісництва намагалися впроваджувати заходи щодо поліпшення ситуації, які базувалися на посиленні охорони, відстрілу хижаків, заборони випасу тварин в місцях поселень, але ефекту вони не мали.

Таблиця 1

Результати облікових маршрутів в місяцях поселень диких кролів

Роки	Ділянки Березовської ЛМС Одеської області	Фіксовано кролів на 1 км маршруту	Фіксовано кролячих нір на 1 км маршруту		Розрахункова щільність поселень, гол./га ²
			Жилих	Нежилих	
1985	“Петровський ліс”	17	29	7	174,2
	“Малаховський ліс”	9	23	9	98,8
	Тилігульське МГ	27	42	5	217,5
1989	“Петровський ліс”	6	12	21	40,05
	“Малаховський ліс”	5	7	19	37,1
	Тилігульське МГ	18	12	25	72,3
1992	“Петровський ліс”	0	0	33	0
	“Малаховський ліс”	0	0	29	0

Тилігульське МГ	0	0	39	0
-----------------	---	---	----	---

Причина зникнення популяцій кролів, які успішно проіснували більше як 120 років, в цілому залишилася чітко не з'ясованою, фахівці мисливського господарства головною причиною називають епізоотії міксоматозу та геморагічної септицемії, які на початку 90-х років минулого століття практично підірвали існування домашнього кролівництва на Україні. Документальні фактичні дані щодо даної причини елімінації популяцій кролів відсутні, лабораторні дослідження не виконувалися, до вирішення питання не залучалися ветеринарні фахівці. В той же час, наявні фактичні дані, результати наших досліджень та літературні дані дозволяють зробити такі висновки:

1. Ландшафтно-кліматичні умови Північного Причорномор'я в цілому є неблагоприємні для існування диких кролів, так як створені локальні поселення виду існували тільки в обмежених площах долинних лісонасаджень і не змогли освоїти навколишні степові біотопи.

2. Дикі кролі в умовах півдня України вимагають охорони та значних біотехнічних зусиль для створення потужних первинних осередків, з яких в наступному можливе розселення на навколишні придатні біотопи.

3. Відсутність своєчасного пресу вилучення на існуючі популяції диких кролів призвели до зростання надмірної щільності дрібних мозаїчних поселень виду, що створило оптимальні умови для горизонтального та трансмісивного поширення збудників ряду інфекційних хвороб, які індукували ензоотії і ліквідацію дрібних популяцій.

4. Надмірний негативний антропогенний вплив на дрібні поселення диких кролів, хижаки та пряме переслідування кролів людиною майже миттю підірвали стабільність локальних популяцій, які в екологічно неблагоприємних умовах існування не змогли подолати ці причини потенціалом розмноження і загальновидовим комплексом пластичності [3].

5. Вплив епізоотій міксоматозу та геморагічної септицемії на чисельність диких кролів в існуючих поселеннях звичайно мали місце, але даний фактор не мав лімітуючого значення в період стабільності популяцій. Так, дані інфекції в кролівництві регіону особливої інтенсивності набрали вже в 1981 році, але до 1986 на диких кролів відчутного впливу не проявляли.

Наведені висновки свідчать, що дикі кролі є реальним об'єктом інтродукції в Північному Причорномор'ї, але успішна акліматизація виду вимагає уважного підбору місць випуску. Найбільш оптимальними для формування первинних поселень є лісові біотопи з піщаним характером ґрунту, площею не менш 5-7 га. Для успішного створення первинних поселень потрібно рекомендувати разовий випуск об'ємних партій, чисельністю не менш 200 голів, що дозволяє створити самостійну популяцію з щільністю не більше 10 гол./га, яка здатна активно нівелювати негативний вплив інфекцій.

Література

1. Наконечный И.В. Охота и охотничье хозяйство юга Украины. - Николаев, НГУ, 2005.

2. Павлов М.П. Проблемы и задачи акклиматизации. // Охота и охотничье хозяйство –1986.-№9.-С.12-15.
3. Гуреев А.А. Зайцеобразные (Lagomorpha). //Фауна СССР. Млекопитающие, Т.3.,Вып. 10. – М.:Наука, 1964.

ЛУЧНІ ЛІКАРСЬКІ РОСЛИНИ У ВЕТЕРИНАРІЇ

*Орлова Л.Д., Шматченко С.О., Близнюк І.В., Прокопчук Ю.П.
Полтавський ДПУ імені В.Г. Короленка*

Рослинна сировина є цінним сільськогосподарським фондом, національним багатством народу [1]. Лікарські рослини відносяться до таких рослинних ресурсів, які дають змогу попереджувати та лікувати захворювання, як людини так і сільськогосподарських тварин. Вони характеризуються широтою терапевтичного ефекту, мінімальною кількістю побічної дії, багатством хімічного складу, малою токсичністю. Тому всі названі властивості позитивно впливають на організм людини і тварин.

Ветеринарами було встановлено, що лікарські рослини, краще переносяться організмом тварин ніж синтетичні їх замітники. Співвідношення в лікарських рослинах біологічно – активних речовин різноманітне, що забезпечує успішне комплексне лікування тварин [1]. Окрім того більшість з них відносяться до кормових представників, входячи у склад сіна чи пасовищної трави, які тварини споживають щодня.

Нами було проведено дослідження лікарських рослин околиць с. Максимівка Карлівського району Полтавської області, які використовуються у ветеринарії.

У коло наших завдань входило вивчення видового складу лучних лікарських рослин околиць даної місцевості, та встановлення тих, які використовуються у ветеринарії, з'ясування їх екологічних особливостей та фармакологічної дії, виявлення зборів лікарських рослин, які використовуються для лікування різних видів захворювань тварин.

У ході обстежень околиць с. Максимівка Карлівського району, нами було виявлено 73 вида найбільш поширених представників лікарських рослин, але серед них лише 11 видів масово використовуються у ветеринарії.

Аналіз екологічних характеристик вивчених видів рослин, які використовуються у лікуванні тварин показує, що за відношенням до світла всі рослини світлолюбні, за життєвими формами по Раункієру більшість гемі- криптофіти (9 видів), за відношенням до вологи – мезофіти (5 видів)та гігрофіти (3 види). По реакції до ґрунту вони входять у групу мезотрофних видів. Виявлені особливості зумовлюють їх використання у практиці.

Наявність у рослинах біологічно – активних речовин визначає їх фармакологічну дію. За нею досліджені лучні лікарські рослини, які використовуються у ветеринарії, можна об'єднати у такі групи :